

Debatt: Riskabelt när staten snålar

Uppdaterad 2012-01-18 09:28

Stabiliseringspolitiken kan leda till för låga investeringar – svenska investeringar i fastigheter och infrastruktur ligger på en historiskt låg nivå. Därför bör de treåriga utgiftstaken kompletteras med ett investeringsgolv, skriver ledamöterna i SNS Konjunkturråd.

I årets rapport från SNS Konjunkturråd, som publiceras i morgon, undersöker vi stabiliseringspolitiken i Sverige. Har överskottsmål, utgiftstak och andra regelverk och institutioner haft de önskade effekterna eller finns det anledning att genomföra förändringar?

I rapporten konstaterar vi att de svenska investeringarna i fastigheter och infrastruktur ligger på en historiskt låg nivå. Nivån är även låg i förhållande till jämförbara länder. De svenska investeringarna i fastigheter och infrastruktur har till exempel legat på 7,4 procent av BNP under de senaste tio åren – betydligt lägre än OECD-snittet på 11,8 procent.

En viktig fråga är om överskottsmålet bidrar till alltför låga offentliga investeringar. Det är viktigt att framhålla att ingenting i överskottsmålets formella konstruktion tvingar fram låga investeringar – på sikt är faktiskt det omvända sant. När staten amorterar på statsskulden frigörs successivt resurser genom lägre räntekostnader, vilket skapar utrymme för större offentliga utgifter. Men i praktiken är det mycket som talar för att överskottsmålet ändå bidrar till att investeringarna blir för låga.

Ett viktigt syfte med det finanspolitiska ramverket är att främja långsiktighet i den ekonomiska politiken. Erfarenheterna har visat att den politiska processen annars riskerar att drivas av alltför kortsiktiga avvägningar, vilket resulterar i systematiska budgetunderskott och växande skuldsättning. Det svenska finanspolitiska ramverket med överskottsmål och utgiftstak motverkar dessa mekanismer. En brist i ramverket är dock att det saknas inslag för att säkerställa en långsiktig planering för de offentliga utgifternas sammansättning.

Samma mekanismer som riskerar att ge upphov till oönskat höga utgifter och låga skatteintäkter på kort sikt, riskerar även att ge upphov till alltför hög offentlig konsumtion på bekostnad av de offentliga investeringarna. Detta eftersom nyttan av offentlig konsumtion uppstår på kortare sikt – och förmodligen tydligare förknippas med de politiker som har beslutat om konsumtionen – än nyttan av långsiktiga offentliga investeringar. I den politiska processen är det därför risk att genomförandet av investeringsprojekt ständigt skjuts på framtiden.

Bristen i det finanspolitiska ramverket är inte att det begränsar utrymmet för offentliga investeringar, utan att det ger svaga drivkrafter för regeringen att prioritera tillräckliga investeringar. För att stärka dessa drivkrafter föreslår vi att de treåriga utgiftstaken kompletteras med investeringsgolv som anger den lägsta nivån för de offentliga investeringarna under de kommande tre åren. Då det är komplicerat att avgöra vilka utgifter som ska klassificeras som investeringar snarare än konsumtion bör dessa investeringsgolv ges en mindre formell roll än utgiftstaken.

Vi menar att Finanspolitiska rådet bör få till uppgift att utvärdera om den förda finanspolitiken är förenlig med de investeringsgolv som har lagts och även om regeringens investeringsplaner är väl motiverade och tillräckligt framåtblickande. Ett från regeringen oberoende expertorgan som Finanspolitiska rådet borde vara bäst skickat att hantera problemet att skilja investeringar och konsumtion och att fortlöpande följa upp de offentliga investeringarna.

Överskottsmålet i statens finanser har i stort tjänat oss väl. Exempel från Europa och vår egen historia visar att de finansiella marknaderna i krislägen kan kräva dyrbara statliga ingripanden. Vi har också sett hur länder med svaga offentliga finanser har drabbats av högre riskpremier och därmed högre räntekostnader på sin utestående statsskuld.

Överskottsmålet behöver inte stå i vägen för tillräckliga offentliga investeringar. Men för att undvika att överskottsmålet bidrar till politisk kortsiktighet och en för låg investeringsnivå bör målet kompletteras med regler som inte bara säkrar dagens finanser utan även rationella investeringar inför framtiden.

Martin Flodén, professor i nationalekonomi, Stockholms universitet

Anna Larsson, fil. dr i nationalekonomi, Stockholms universitet

Morten O. Ravn, professor i nationalekonomi, University College, London

Anders Vredin, ordförande, docent i nationalekonomi. Vd för SNS 2010–2011.

Publicerad 2012-01-18 09:28 Uppdaterad 2012-01-18 09:28